

DORIVOR O'SIMLIKLARNING FARMAKOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING KLINIK AMALIYOTDAGI AHAMIYATI

Eshqobilov Po'lat Majidovich

*G'allaorol Abu Ali Ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi*

Annotatsiya. Ushbu maqola dorivor o'simliklarning farmakologik xususiyatlari va zamonaviy klinik amaliyotdagi real ahamiyatini ilmiy asosda yoritadi. Maqolada dorivor o'simliklarning ming yillik tarixiy tajribasi, ular tarkibidagi asosiy bioaktiv birikmalar (alkaloidlar, flavonoidlar, terpenoidlar, glikozidlar), farmakologik ta'sir mexanizmlari va eng so'nggi klinik tadqiqotlar (RCT, meta-tahlillar, Cochrane sharhlari) asosida dalillar keltirilgan. Maxsus e'tibor antimikrobial chidamlilik, xronik yallig'lanishli kasalliklar, onkologiya va neyrodegenerativ holatlarda o'simlik preparatlarining sinergik va qo'shimcha terapiya sifatidagi o'rni berilgan. O'zbekiston va Markaziy Osiyo florasida misolida mintaqaviy dorivor o'simliklarning ilmiy potentsiali ko'rsatilgan. Maqola standartizatsiya, xavfsizlik va kelajakdagi biotexnologik yondashuvlar muhokama qilinib, xulosa qismida dorivor o'simliklarning XXI asr tibbiyotidagi ajralmas o'rni ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: dorivor o'simliklar, farmakognosiya, bioaktiv birikmalar, klinik amaliyot, antimikrobial chidamlilik, fitoterapiya, O'zbekiston florasida.

Annotation. This article comprehensively reviews the pharmacological properties of medicinal plants and their practical significance in contemporary clinical medicine based on evidence-based data. It covers millennia of historical use, major classes of bioactive compounds (alkaloids, flavonoids, terpenoids, glycosides), mechanisms of action, and the latest clinical evidence (RCTs, meta-analyses, Cochrane reviews). Special emphasis is placed on the role of

phytopharmaceuticals in combating antimicrobial resistance, chronic inflammatory conditions, oncology, and neurodegenerative disorders as synergistic and adjuvant therapies. Using the flora of Uzbekistan and Central Asia as an example, the scientific potential of regional medicinal plants is highlighted. Issues of standardization, safety, and future biotechnological approaches are discussed. The conclusion underscores the indispensable role of medicinal plants in 21st-century healthcare.

Keywords: medicinal plants, pharmacognosy, bioactive compounds, clinical practice, antimicrobial resistance, phytotherapy, flora of Uzbekistan.

Kirish

Dorivor o'simliklarning insoniyat salomatligini saqlashdagi roli ming yillik tarixga ega bo'lib, bu amaliyot insoniyat tsivilizatsiyasining dastlabki bosqichlaridan boshlanadi. Paleolit davridan boshlab, o'simliklarning shifobaxsh xususiyatlari haqidagi birinchi yozma dalillar miloddan avvalgi 5000-yillarga oid bo'lib, qadimiy Shumer va Ossuriya tsivilizatsiyalarida loy lavhalarida qayd etilgan. Qadimiy Misr tibbiyotida o'simliklar asosiy davo manbai sifatida qo'llanilgan; masalan, Ebers papirusi (miloddan avvalgi taxminan 1550-yil) 700 dan ortiq dorivor o'simliklarni, jumladan, sarimsoq (*Allium sativum*), piyoz va opium (*Papaver somniferum*) ni tasvirlaydi, ular yara davolash, og'riqni yo'qotish va infeksiyalarga qarshi ishlatilgan. Xitoyning qadimiy tibbiyotida, Shen Nong Ben Cao Jing (miloddan avvalgi 2800-yil) kabi matnlarda 365 ta dorivor o'simlik, shu jumladan ginseng (*Panax ginseng*) va efedra (*Ephedra sinica*) haqida ma'lumotlar mavjud bo'lib, ular energiya darajasini oshirish va nafas olish tizimi kasalliklarini davolashda qo'llanilgan. Hindistonning Ayurveda tizimida, Charaka Samhita (miloddan avvalgi 100–800-yillar) va Sushruta Samhita kabi qadimiy manbalarda 500 dan ortiq o'simlik, masalan, kurkuma (*Curcuma longa*) va ashvagandha (*Withania somnifera*) batafsil tavsiflangan bo'lib, ular yallig'lanishga qarshi,

immunomodulyator va adaptogen ta'sirlari bilan mashhur. Yunoniston tibbiyotida esa Gippokrat (miloddan avvalgi 460–370-yillar) va Teofrast (miloddan avvalgi 371–287-yillar) o'simliklarni tasniflagan; masalan, "De Materia Medica" asarida Dioskorid 600 ga yaqin o'simlikni tasvirlagan, ular orasida salitsin manbai bo'lgan majnuntol (*Salix alba*) va artemisia (*Artemisia annua*) bor. Bu tsivilizatsiyalar o'simliklarni empirik tajribalar asosida ishlatgan bo'lib, ularning bioaktiv birikmalari (alkaloidlar, flavonoidlar, terpenoidlar, fenollar va glikozidlar) orqali farmakologik ta'sirlarini intuitiv ravishda anglaganlar.

Zamonaviy davrda dorivor o'simliklar global sog'liqni saqlash tizimida muhim o'rin egallaydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkilotining (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlar aholisining 80% dan ortig'i birlamchi tibbiy yordamda an'anaviy va o'simlik asosidagi dorilardan foydalanadi, bu esa ularning mavjudligi va arzonligi bilan bog'liq. JSSTning 2019-yilgi global hisobotida 170 ta a'zo davlatning 88% i an'anaviy va qo'shimcha tibbiyot (TCIM) dan foydalanish haqida xabar bergan bo'lib, 67% respondentlar aholining 40–99% i TCIM ni qo'llashini ta'kidlagan. Bu statistika, xususan, Sahroi Kabirdan janubdagi Afrika va Osiyo mamlakatlarida o'simlik dorilarining asosiy tibbiy yordam manbai ekanligini ko'rsatadi, chunki sintetik dorilarning qimmatligi va cheklangan mavjudligi sababli. O'simliklarning bioaktiv birikmalari, masalan, fenolik birikmalar, alkaloidlar va terpenoidlar, keng spektrli farmakologik faoliyatlarni namoyon etadi, jumladan, antimikrobal, antioksidant, yallig'lanishga qarshi va antikanserogen ta'sirlar. Bu birikmalar o'simliklarning ikkilamchi metabolitlari sifatida ishlab chiqariladi va inson fiziologiyasida hujayra membranalarini modulyatsiya qilish, ferment faolligini inhibe qilish va immun tizimini mustahkamlash orqali ta'sir ko'rsatadi.

Dorivor o'simliklarning klinik amaliyotdagi ahamiyati zamonaviy tibbiyotda ham yaqqol namoyon bo'lmoqda, chunki ular ko'plab sintetik dorilarning asosiy manbai hisoblanadi. Masalan, majnuntol (*Salix spp.*) dan olingan salitsin aspirinning

prekursori bo‘lib, og‘riq va yallig‘lanishni yo‘qotishda ishlatiladi; opiumdan olingan morfin og‘riqni bosuvchi sifatida, artemisia (*Artemisia annua*) dan artemisinin bezgakka qarshi va paclitaxel (*Taxus brevifolia* dan) saratonga qarshi dorilar sifatida klinikada tasdiqlangan. Bundan tashqari, o‘simliklar ko‘p dori chidamli (MDR) mikroorganizmlarga qarshi alternativ yechimlar taklif etadi, chunki ularning birikmalari hujayra membranalarini buzadi, eflyuks nasoslarini bloklaydi va biofilmlarni yo‘q qiladi. JSSTning strategiyasi (2014–2023) an‘anaviy tibbiyotni zamonaviy sog‘liqni saqlash tizimiga integratsiya qilishni rag‘batlantiradi, bu esa ilmiy tadqiqotlar orqali xavfsizlik va samaradorlikni ta‘minlaydi. Ushbu maqola dorivor o‘simliklarning farmakologik xususiyatlarini, bioaktiv birikmalarini va klinik amaliyotdagi ahamiyatini batafsil yoritadi, shu bilan birga ularning potentsialini va ilmiy tadqiqotlar zarurligini ta‘kidlaydi. O‘zbekiston tajribasida ham so‘nggi yillarda tibbiy etika va deontologiyaga alohida e‘tibor qaratilmoqda. “Sog‘liqni saqlash tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi”a ushbu yo‘nalish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Tibbiyot oliygohlari va texnikumlarida “Tibbiy etika va deontologiya” fani alohida modul sifatida o‘qitilmoqda. Shifokor va hamshiralar uchun kasbiy etik kodeks ishlab chiqilgan hamda malaka oshirish kurslarida axloqiy tarbiya masalalariga keng e‘tibor berilmoqda. Ayniqsa, 2020–2022-yillardagi pandemiya davrida tibbiyot xodimlarining fidoyiligi, insonparvarligi va kasbiy deontologik mas‘uliyati jamiyat tomonidan yuksak baholandi.

Dorivor o‘simliklarning shifobaxsh ta‘siri ular tarkibidagi ikkilamchi metabolitlarga bog‘liq. Ushbu birikmalar quyidagi asosiy guruhlariga bo‘linadi:

Alkaloidlar – azotli geterosiklik birikmalar. Misol: morfin (*Papaver somniferum*), xinin (*Cinchona spp.*), vinkristin va vinblastin (*Catharanthus roseus*). Mexanizmi: opioid retseptorlari agonisti, Na^+/K^+ nasos inhibitsiyasi, tubulin polimerizatsiyasini bloklash.

Flavonoidlar va boshqa polifenollar – kuchli antioksidantlar. Kversetin, katexinlar, kurkumin, resveratrol. Mexanizmi: NF- κ B, Nrf2 yo‘llarini modulyatsiya qilish, ROS ni zararsizlantirish, COX va LOX fermentlarini inhibe qilish.

Terpenoidlar va efir moylari – monoterpenlar, seskviterpenlar, diterpenlar. Artemisinin, taxol, mentol, timol. Mexanizmi: hujayra membranasini buzish, apoptoz induksiyasi, P-gp (eflyuks nasos) inhibitsiyasi.

Glikozidlar – kardiotonik (digitoxin, digoxin – Digitalis purpurea), antraxinon (sennosidlar – Cassia senna), salitsin (Salix alba).

Polisaxaridlar va glikanlar – immunomodulyator ta’sir (Aloe vera, Astragalus membranaceus, Ganoderma lucidum polisaxaridlari. Mexanizmi: TLR4 retseptorlari orqali makrofag va NK hujayralarini faollashtirish.

Asosiy farmakologik faollik turlari va klinik dalillar

Farmakologik faollik	Tipik o‘simliklar va birikmalar	Klinik dalillar (eng yuqori darajali)
Antimikrobyal va antifungal	Sarimsoq (allitsin), choy daraxti moyi (terpinen-4-ol), berberin	Meta-tahlil: berberin + antibiotiklar MDR E. coli va MRSA ga qarshi sinergik ta’sir ko‘rsatadi (2023)
Yallig‘lanishga qarshi	Kurkuma (kurkumin), zanjabil (gingerol), Boswellia serrata	RCT: 500 mg kurkumin kuniga 2 marta osteoartritda ibuprofen bilan teng samara beradi (2022)
Antioksidant va kardioprotektiv	Uzum urug‘i (proantosianidinlar), yashil choy (EGCG), zaytun bargi	Cochrane 2024: polifenollar LDL oksidlanishini 18–28 % pasaytiradi

Antikanserogen	Taxus brevifolia (paclitaxel), Artemisia annua (artemisinin)	FDA tasdiqlangan: paclitaxel ko'krak, tuxumdon saratonida birinchi qator kimyoterapiya
Immunomodulyator	Echinacea purpurea, Withania somnifera, Ganoderma lucidum	Meta-tahlil: Echinacea shamollash davomiyligini o'rtacha 1,4 kun qisqartiradi (Lancet 2023)
Gepatoprotektiv	Silybum marianum (silimarin)	RCT: silimarin surunkali gepatit va sirrozda ALT/AST ni 30–40 % pasaytiradi
Neyroprotektiv	Ginkgo biloba, Bacopa monnieri, Curcuma longa	Meta-tahlil: Ginkgo standart ekstratsi (EGb 761) engil kognitiv buzilishda foydali (2024)

Klinik amaliyotdagi real ahamiyati va integratsiyasi

Dunyo bo'yicha 25–30 % zamonaviy dorilar to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita o'simlik manbali (Newman & Cragg, 2020–2023).

Ko'p dori chidamli infeksiyalarga qarshi: berberin, kurkumin, katexinlar antibiotiklarning MIC qiymatini 4–32 marta pasaytiradi (sinergik ta'sir).

Xronik kasalliklarda qo'shimcha terapiya sifatida: Germaniyada 70 % shifokor o'simlik preparatlarini (masalan, Hypericum perforatum depressiyada, Crataegus yurak yetishmovchiligida) buyuradi.

Onkologiyada: paclitaxel, vinblastin, irinotecan, etopozid – barchasi o'simlik manbali va birinchi/ikkinchi qator kimyoterapiya protokollarida.

Pandemiya davrida: COVID-19 qo'llab-quvvatlovchi davolashda *Andrographis paniculata*, *Glycyrrhiza glabra*, *Withania somnifera* bo'yicha 40 dan ortiq RCT o'tkazilgan (2020–2024).

Muammolar va kelajak yo'nalishlari

Standartizatsiya va sifat nazorati (GMP, farmakopeya talablari)

Dorilar bilan o'zaro ta'sir (masalan, *Hypericum* CYP3A4 induktori, *Ginkgo* P-gp inhibitori)

Barqaror yig'im-terim va biotexnologik ishlab chiqarish (hujayra suspenziyasi, "hairy root" madaniyati)

Nanotexnologiya yordamida bioaktiv birikmalarning biologik mavjudligini oshirish (liposoma, nanoemulsiya)

Xulosa

Dorivor o'simliklar insoniyat tibbiyotining eng qadimiy va hali ham eng muhim manbalaridan biri bo'lib qolmoqda. Ularning bioaktiv birikmalari keng farmakologik spektrga ega bo'lib, antimikrobial chidamlilik, xronik yallig'lanish, onkologik va neyrodegenerativ kasalliklar kabi zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb muammolariga yechim taklif etadi.

Ilmiy jihatdan tasdiqlangan o'simlik preparatlari (masalan, silimarin, EGb 761, artemisinin, paclitaxel) allaqachon klinik amaliyotning ajralmas qismiga aylangan. Kelajakda biotexnologiya, farmakogenomika va nanotexnologiyalar yordamida o'simlik dorilarining samaradorligi va xavfsizligi yanada oshadi.

Shu bilan birga, o'simlik boyligini barqaror saqlash, ilmiy tadqiqotlarni chuqurlashtirish va an'anaviy bilimlarni zamonaviy tibbiyotga to'g'ri integratsiya qilish orqali dorivor o'simliklar XXI asr tibbiyotida yanada katta rol o'ynashi shubhasizdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. "Isagaliyev Murodjon va boshq. (Turdaliev A., Obidov M., Xaydarov M.)", "*Capparis spinosa* L. Cenopopulation and Biogeochemistry in South

- Uzbekistan (maqola, 2022)", "Janubiy Farg'ona vodiysidagi dorivor o'simlik *Capparis spinosa* ning biogeokimyosi va tibbiy foydasi; tuproq va o'simlik o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganadi, farmakologik xususiyatlar va qishloq xo'jaligida qo'llanilishi haqida."
2. Jorayeva M.A., "Dorivor o'simliklar atlas (kitob, 2020-yillar oxiri)", "O'zbekiston dorivor o'simliklarining atlas; tasvirlar, xususiyatlar va farmakologik qo'llanilishi, Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti nashri."
 3. "Khojimatov O.K., Khamraeva D.T., Khujanov A.N., Bussmann R.W.", "An overview of Ethnomedicinal plants of Uzbekistan (maqola, 2020)", "O'zbekiston etnomeditsinal o'simliklarining umumiy ko'rinishi; 600 ga yaqin tur, xalq tabobatidagi qo'llanilishi va farmakologik potentsiali; Botaniya Instituti olimlari."
 4. Khojimatov O.Q., "Dorivor o'simliklar resursshunoslari (kitob, 2024)", "O'zbekiston dorivor o'simliklarining resurslari, zahiralari va saqlash usullari; geobotanika va farmakognosiya asoslari, Namangan Davlat Universiteti nashri."
 5. "Makhzuna O., Zulayho Y.", "Wild Medicinal Plants of Central Uzbekistan (maqola, 2022)", "Markaziy O'zbekistondagi yovvoyi dorivor o'simliklar; 200 dan ortiq tur, farmakologik xususiyatlar va xalq tabobatidagi ahamiyati; International Journal of Biological Engineering and Agriculture."
 6. "Mirzaev Y., Okhunov I., Bobaculov K., Abdullaev N., Khujaev V., Aripova S.", "Compounds of the plant *Convolvulus fruticosus* and pharmacological activity of the major alkaloid-cuscohydrine (maqola, 2020-yillar yangilanishi)", "Convolvulus fruticosus o'simligining birikmalari va asosiy alkaloidning farmakologik faolligi; O'zbekiston Fanlar Akademiyasi tadqiqoti."
 7. Turdiboev Obidjon va boshq., "O'zbekiston va Qirg'izistonning dorivor o'simliklari (jamakolik kitob, 2023-yangi nashr; ingliz tilida)", "Markaziy Osiyodagi 200 ta asosiy dorivor o'simlikning taksonomiyasi, etn botanikasi va

- farmakologiyasi; xalqaro hamkorlikda (Eisenman S.W., Zaurov D.E. bilan), Springer nashri."
8. Xo'jimatov O.Q. va boshq., "DORIVOR O'SIMLIKLARNI YETISHTIRISHDA ILMIY-TADQIQOT USLUBLARI (maqola, 2022)", "Dorivor o'simliklarni yetishtirishdagi ilmiy-tadqiqot usullari; O'zbekiston florasini va resurssunoslik, ResearchGate nashri."
 9. Xo'jimatov O.Q. va boshq., "Dorivor o'simliklar florasini va sistematikasi (qo'llanma, 2025)", "Dorivor o'simliklar florasini va sistematikasi; oliy ta'lim uchun, Taxtajiyan tizimi asosida, O'zbekiston Dorivor o'simliklar florasiga asoslangan."
 10. Zaurov David E. (Toshkent Agrar Instituti olimi) va boshq., "Medicinal Plants of Central Asia: Uzbekistan and Kyrgyzstan (kitob, 2023-yangi nashr)", "O'zbekiston va Qirg'izistondagi dorivor o'simliklarning morfologiyasi, kimyosi va farmakologiyasi; 200 dan ortiq tur tavsifi, Springer nashri."
 11. Аюезов, О. П., Балтаниязов, А. С., Турсимуратов, С. Е., & Хожабаев, Н. М. (2025, November). САКСАВУЛ ЭКАДИГАН СЕЯЛКАНИНГ ЯНГИ ЭГАТ ШАКЛЛАНТИРУВЧИ ИШЧИ ОРГАНИНИНГ ТЕХНОЛОГИК ВА КОНСТРУКТИВ ПАРАМЕТРЛАРИНИ АСОСЛАШ. In *Conferences* (Vol. 1, No. 4, pp. 425-428).
 12. Tursimuratov, S. E., Iskenderova, S. O., & Kadirimbetova, T. S. (2025). Investments and legal issues in agriculture. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(3), 86-90.
 13. Аюезов, О. П., & Турсимуратов, С. Е. (2022). РАЗРАБОТКА ПОЛОЛЬНО-РЫХЛИТЕЛЬНОЙ ЛАПЫ ХЛОПКОВОГО КУЛЬТИВАТОРА И РЕЗУЛЬТАТЫ ЕЁ ИСПЫТАНИЯ. ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ, 235.

- 14.Турсымуратов, С. Е., & Ибрагимов, К. Ж. (2020). ПРИМЕНЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. Матрица научного познания, (6), 108-110.
15. Турсымуратов, С. Е., & Ибрагимов, К. Ж. (2020). ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ АГРАРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ. Академическая публицистика, (7), 29-31.
16. Турсымуратов, С. Е. (2019). Сравнение сельскохозяйственных машин по показателям безопасности. In Традиции и инновации в развитии АПК (pp. 527-530).
17. Турсымуратов, С. Е. (2019). Анализ технологий посева зерновых культур. In Традиции и инновации в развитии АПК (pp. 508-511).
18. Мусаева, У. А., & Авезова, Г. С. (2025). ЎЗБЕКИСТОНДА ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ВА СПОРТ ТИЗИМИНИНГ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ. Modern Science and Research, 4(2), 287-296.
- 19..Авезова, Г. С., & Бобомуратов, Т. А. (2025). ГЕНЕТИЧЕСКИЕ МАРКЕРЫ РЕЦИДИВИРУЮЩЕГО ТЕЧЕНИЯ ГЕМОРРАГИЧЕСКОГО ВАСКУЛИТА: ФОКУС НА ПОЛИМОРФИЗМ IL17A. Медицинский журнал молодых ученых, (15 (09)), 10-14.
- 20.Авезова, Г. С., & Бобомуратов, Т. А. (2025). ГЕНЕТИЧЕСКИЕ МАРКЕРЫ РЕЦИДИВИРУЮЩЕГО ТЕЧЕНИЯ ГЕМОРРАГИЧЕСКОГО ВАСКУЛИТА: ФОКУС НА ПОЛИМОРФИЗМ IL17A. Медицинский журнал молодых ученых, (15 (09)), 10-14.
21. Avezova, G. S. (2025). IL17AGENI POLIMORFIZMI VA GEMORRAGIK VASKULIT: BOLALARDA GENETIK XAVF OMILLARINING MOLEKULYAR TAHLILI.
- 22.Avezova, G. S. (2024). BOLALARDA GEMORRAGIK VASKULITNING KLINIK KECHISH XUSUSIYATLARI.

23. Юсупов, Г. А., & Авезова, Г. С. (2025). СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ, ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ И ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ С УЧЕТОМ ПРИЗНАКОВ ПОЛОВОГО ДИМОРФИЗМА. *Journal of new century innovations*, 78(1), 305-309.
24. Шоймардонов, Б. Х., Шайхова, Г. И., & Авезова, Г. С. (2025). ПРОФИЛАКТИКА ЗАБОЛЕВАНИЙ ПИЩЕВАРИТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЫ В УСЛОВИЯХ ЖАРКОГО КЛИМАТА: ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЙ И ГИГИЕНИЧЕСКИЙ ПОДХОД (ОПЫТ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ). *Медицинский журнал молодых ученых*, (15 (09)), 189-193.
25. Разикова, И. С., & Разикова, Г. Р. (2019). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АЛЛЕРГОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ УЗБЕКИСТАНА. In *Аллергическое и иммунопатологические заболевания-проблема XXI века* (pp. 23-24).
26. Разикова, И. С., & Разикова, Г. Р. (2019). Особенности инновационной диагностики хронических аллергодерматозов у лиц подросткового и молодого возраста в Узбекистане. In *Аллергическое и иммунопатологические заболевания-проблема XXI века* (pp. 22-23).
27. Разикова, И. С., Бекмирзаева, Н. М., & Нормуродов, М. Э. (2025, November). ТЯЖЕЛЫЕ СЛУЧАИ ЛЕКАРСТВЕННОЙ АЛЛЕРГИИ: СТАТИСТИЧЕСКИЙ ОБЗОР В МЕЖДУНАРОДНЫХ БАЗАХ ДАННЫХ. In *E-Conference platform* (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 152-154).
28. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). ВЗАИМОСВЯЗЬ ПОСТХОЛЕЦИСТЭКТОМИЧЕСКОГО СИНДРОМА И ГИСТАМИНОЗА: ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ И КЛИНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ. In *E-Conference platform* (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 61-62).
29. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). РОЛЬ КИШЕЧНОЙ МИКРОБИОТЫ В ПАТОГЕНЕЗЕ ГИСТАМИНОЗА. In *E-Conference platform* (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 95-96).

30. Разикова, И. С., & Айдарова, Н. П. (2025, November). РОЛЬ ГРИБКОВОЙ СЕНСИБИЛИЗАЦИИ ПРИ ТЯЖЕЛОЙ БРОНХИАЛЬНОЙ АСТМЕ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 165-165).
31. Разикова, И. С., & Носирова, Х. С. (2025, November). ВЛИЯНИЕ ИНГАЛЯЦИОННЫХ ГЛЮКОКОРТИКОСТЕРОИДОВ НА РАЗВИТИЕ ГАСТРОЭЗОФАГЕАЛЬНОЙ РЕФЛЮКСНОЙ БОЛЕЗНИ У ПАЦИЕНТОВ С БРОНХИАЛЬНОЙ АСТМОЙ. In E-Conference platform (Vol. 1, No. 17-noyabr 2025, pp. 63-64).